

Részletek Balla Antal: II. RÁKÓCZI FERENC című művéből¹II. Rákóczi Ferenc
történelmi szerepe és jelentősége²

Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc képmása
(a kép a függetlenségi harc elbukása miatt
emigrációba kényszerült fejedelem lengyelországi
tartózkodása idején, 1712-ben Gdanskban készült)
(Internet)

Több mint kétszáz esztendeje,³ hogy a Márvány-tenger partjain bezárult II. Rákóczi Ferenc életregénye. Ennek a két századnak történelmi távlatában tisztán láthatjuk élete művét: a romantikus ködötől megtisztulva tűnik eléink nagy-stíliú, európai méretű egyénisége; túlzásoktól és lekicsinyítéstől egyaránt mentesen értékelhetjük a nevéhez kapcsolódó szabadságharc eredményeit és jelentőségét.

Csodálatos, nagy élet az övé; minden szépítés, színezés nélkül regény, melyhez hasonlót alig teremtett regényíró fantáziája. Nehéz volna meg-

mondani egyetlen szóval, mi volt Rákóczi. Világfi, nemzetvezér, katona, államférfi, diplomata, bűnbánó remete, elmélkedő bölcse, bujdosó, nagy álmok álmodója, nagy remények hajótöröttje; halála után – ugyanúgy, mint XIX. századi reinkarnációja Kossuth Lajos – legendák hőse. Ennyi színben, formában látja őt majd az olvasó a következő lapokon.

A nevéhez kapcsolódó mozgalom szabadságharc a szónak legigazibb értelmében. Fegyvert fogott egy alkalmas időpontban az Ausztriai Ház központosító abszolutizmusa ellen, megvédelmezte nemzetének legtermészetesebb jogait. Örököse tehát Bocskay Istvánnak, Bethlen Gábornak, dédapjának I. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek és a vezérlete alatt küzdő felkelést ugyanaz a szellem hatotta át, mint félévszázaddal előbb az angol Cromwell mozgalmát, vagy a hollandok szabadságharcát. Teljesítménye rendkívüli, talán a legnagyobb ezerszázados történetünkben. A lesújtott, véresztett, a »Zápolya öldöklő százada« óta tartó, közel két évszázados küzdelemben kimerült, számban megfogyatkozott magyarság szembeszállt Európa akkor egyik legerősebb, legjobban felszerelt nagyhatalmával.

Az Ausztriai Ház Buda visszafoglalásával visszanyerte a westfáliai békekötésben elvesztett nagyhatalmi állását. A magyarságot már Bécs város 1683-i felszabadításakor rossz sejtelmek gyötörték, a «két pogány közt egy hazáért» küzdő nemzet érezte, hogy új veszedelem fenyegeti: országa könnyen Csehország sorsára juthat. A bal-sejtelmek valóra váltak. Az uralkodó maga és kormányának tagjai valamennyien annak a központosító abszolutizmusnak a képviselői, amely nem ismert el nemzeti jogokat, így szükségképpen össze kellett ütköznie a magyar rendi szabadságjogokkal. A rendi Magyarország Buda visszafoglalása után megpróbált alkalmazkodni az új viszonyokhoz: Esterházy Pál herceg, az akkori nádor, kidolgozott egy nagyobb szabású tervet Magyarország újjáépítésére, de Kollonicsék félredobták és kormányozták tovább a maguk módszereivel, azzal a nem titkolt céllal, hogy Magyarországot az uralkodóház örökös tartományává süllyesztik, katolizál-

¹ A szerző II. Rákóczi Ferenc c. műve 1943. szeptemberében jelent meg a Cserépfalvi Kiadónál.

² Részlet Balla Antal idézett művéből 9-16. old.

³ 1943-hoz képest 200 esztendő.

ják és elnémetesítik. A Buda visszafoglalása után kezdődő időszak egész történelmünknek a legkritikusabb időszaka; soha a nemzet léte nem forgott ennyire kockán. Arról volt szó, hogy Kollonics eltörli a magyar alkotmány utolsó maradványait és az országot benépesítve Németország népfeleslegével, a magyar nemzeti öntudatot néhány évtized leforgása alatt megsemmisítik. Ezt könnyen megtehették volna, hiszen a magyarság testvértelesen áll az európai nyelvcsaládban s az országnak jó módú, független, vagyonos nemzetfenntartó polgári rétege ebben az időben nincs.

Az ország helyzete a XVIII. század mezsgyéjén kétségbeejtőnek látszott. Önálló Erdély, mely a XVII. század vallásos harcaiban a vallásszabadságot és a nemzeti függetlenséget megoltalmazta, nincs többé. Ha közbe nem jön egy történelmi véletlen: az európai népek első nagy világháborúja, a spanyol örökösödési háború, Magyarország áldozatul esik a bécsi központosító és elnémetesítő törekvéseknek. Rákóczi érdeme, hogy ezt a történelmi pillanatot megragadta a magyar nemzeti függetlenség megvédésére.

A szereplést nem kereste, hiúság, föltünési vágy nem gyötörték. Ajánlatot tett a bécsi udvarnak, hogy elcseréli roppant vagyonát, más, Magyarországon kívüli birtokokért, de kérését nem teljesítették. A felvidéki parasztzundulás óta és Bercsényivel való megismerkedése után eldőlt Rákóczi sorsa. Láta, hogy nem térhet ki a nagy feladat elől, majd a vallásos és az isteni rendeltetésben hívő embernek rettenthetetlen bátorságával és buzgalomával állott a bécsújhelyi börtönből való kiszabadulása után a nemzeti mozgalom élére. Kötelességérzésből tette: mint roppant vagyon ura és nagytehetségű ember, élhetett volna kedvteléseinek, kereshetett volna más tereken is kielégülést. Polihisztor természetű, tudós- és íróhajlamú volt: ha nincs Kollonics-éra, ha ellenségei nem zaklatják és nem juttatják börtönbe, talán tudós, író, műtörténész, etikus vagy matematikus lesz. Rettentő viszonyok, ellenségeinek rosszakarata és ostobasága szinte rákényszerítették, hogy a magyar szabadságmozgalom élére álljon.

Egészen hibás volna Rákóczi szabadságharcát úgy jellemezni, hogy az a szűk körű magyar rendiség harca volt I. Lipót császár abszolútizmusa ellen. A mozgalomnak egészen sajátos jelleget kölcsönöz az, hogy Esze Tamás jobbágy-

lázadásából keletkezett és először fordul elő történetünkben, hogy elkeseredett parasztok meghívták vezérüknek az ország leghatalmasabb, leggazdagabb főurat. A kuruc szabadságharcba bekapcsolódik a nép, melyet Rákóczi a nemzet tagjának tartott, mint ő maga hangsúlyozza kiáltványában, a legalsóbb néposztály égbekiáltó szenvedései és kizsákmányoltatása adták a fegyvert kezébe. Azt is látjuk, hogy mellette állott az egész nemzet: a főpapság egy részének és az idegenverű főurak egy csoportjának kivételével, zászlója alá sorakozott az ország egész népe, főnemesség, közép-nemesség, városi polgárság, parasztság, katolikusok, protestánsok. A nemzetiségek közül az oláhok odaadóan támogatják, a ruthének, a tótok leg-hűbb katonái, csak a rácokat és a horvátokat nem sikerült megnyernie és a nemrég bevándorolt németység egy részét. Az agyonhajsolt, a végsőkig kiszípolyozott magyarság teljesítménye szinte óriási, különösen, ha meggondoljuk, hogy Rákóczinak semmije sem volt: sem pénze, sem katonasága, a kis paraszt «hordából» (ő maga nevezte így) szervezett meg 75.000 főnyi hadsereget és rossz inflációs pénzzel gazdálkodott esztendőkön keresztül, végül azzal a kis pénzbeli segítséggel kellett beérnie, amit neki szövetségese, a szorult helyzetben levő Franciaország királya, XIV. Lajos, nyújtott.

A mozgalomnak csaknem minden mozzanata, minden fejezete felemelő és nagy tanulságokat nyújt mind a jelenre, mind a jövőre nézve. Rákóczi politikai nézeteivel jóval meghaladta korát. Ha összehasonlítják az ő politikai nézeteit I. Lipót minisztereinek, Strattmannak vagy Kollonicsnak mindent legázoló, de antiszociális abszolútizmussal, azt kell mondanunk, hogy magasabb rendű, előrehaladottabb felfogást képviselt. Politikai meggyőződése sok hasonlóságot mutat a két angol forradalom politikai eszméivel. Ha teljes győzelmet arat, ha sikerül kivívnia a magyar nemzeti függetlenség teljességét és el tud szakadni az Osztrák Háztól, a népszuverenitás elvét, az angol alkotmány alap gondolatát valósította volna meg magyar földön. Első, aki hangoztatja és meg is valósítja a közteherviselés elvét. Az alsóbb néposztályt szüntelenül védi, a népnek olyan odaadó barátja, hogy egészen bizonyos, ha mozgalma sikerül, nagy szociális reformokat léptet életbe és talán már akkor a XVIII. század első felében, át-

menetet teremtett volna a jobbágyság felszabadítására.

Született vezéregyéniség volt Rákóczi. Személyes hatása embereire szinte rendkívüli. Moralizáló, megnemesítő befolyást gyakorolt nemzetére a szörnyű vad és kegyetlen korszakban. Varázslatos egyénisége a legkiválóbb embereket vonzotta magához; oldalánál látjuk a magyarság legjobbait. Kora nagy hadvezéreiivel nem vetekedhet, de hadtörténészek elismerik, hogy tervei, elgondolásai jobbakként voltak, mint bármely hadvezéréé. A nagyobb csatákat sohasem saját hibájából, hanem mindig parancsnokainak mulasztásából veszítette el.

Rákóczi nem tudta kiharcolni a nemzeti függetlenség teljességét, de közel vitte azt a megvalósuláshoz. Nem arathatott teljes győzelmet azért sem, mert Magyarország egyetlen komoly támogatóját, Franciaországot, a nyugati harctereken tönkrevették. És Rákóczi mégis nagy sikert ért el. A szatmári béke, melyet az okos és kitűnő diplomata, Károlyi Sándor, az ő akarata ellenére kötött meg, egyezményes béke volt, utána nem Világos, nem megtorlás és elnyomatás, hanem béke, sőt gyors anyagi felvirágzás következett. Nem érte el teljesen célját: ő maga tragikus sorsú, megvert vezérnek érezte magát, holott nem volt az. Az ő nyolcesztendő küzdelme, odaadó munkája és híveinek, saját magának példátlan erőfeszítése nélkül nincs szatmári béke, nincs megegyezés, nincs kibékülés a dinasztiaival. Ő maga nem hitt Bécsnek és nem hittek vele együtt a kibujdosott hívei sem, s ezzel kissé maguk becsülték le saját teljesítményüket. Bécs annyira megijedt, hogy egész II. József nem mert hozzányúlni az ország alkotmányához. Ez Rákóczi mozgalmának roppant jelentősége.

Külön méltányolást érdemel Rákóczi mint ember, mint erkölcsi nagyság. Gróf Andrássy Gyula írja, hogy kortársai közül mindenkinél több és különb volt. Ez a kor a megvesztegethető politikusok, a jellemtelen, kalandortípusú közszereplők fénykora. A nagy Marlborough, Franciaország legyezője, pénzvagyó, haszonleső ember, Savoyai Jenő becsületes, császári urát hűséggel szolgáló katona ugyan, de csak zsoldos, aki nem állott hazája ellen harcolni. Rákóczinak csak egy aláírásába került volna, hogy visszakapja hatalmas vagyonát. Élhetett volna nyugodtan Bécsben vagy éppen Lengyelországban, de nem tette; az erkölcsi

elv kedvéért, hogy meg ne hazudtolja a felkelést, vagyontalanul, szegényen, önkéntes számkivetésbe ment. Alakja, emléke, nagysága a kétszáz esztendő múltból kristálytisztán ragyog felénk, mint a férfias bátorság, elhűség, akaraterő szinte utánozhatatlan példája. Mint emigráns sokszor tévedett és kergetett hiú álmokat, nem látva tisztán a politika és az élet rideg valóságait. De tragikuma dicső tragikum, mert belőle minden nemzedék termékenyítő ihletet meríthetett. Küzdelmeivel, folyton fenyegetett életével önmagán mutatja be a magyarság keserves sorsát és mártíromságát.

Rákóczi hazatérése⁴

II. Rákóczi Ferenc 1906 októberében tért vissza diadalmenetben Magyarország földjére, miután az 1906-iki országgyűlés eltörölte az 1715: 49. törvénycikket, mely őt hazaárulónak nyilvánította. Sokáig senki nem tudta, hol alussza örök álmát. A köztudat általában azt hitte, hogy Rodostóban pihen jeltelen sírban. Tisza Kálmán 1878-ban, amikor a Ház színe előtt Rákóczi hamvainak hazahozataláról beszélt, kijelentette, hogy nem biztos, hol nyugszanak, vagy egyáltalában megvannak-e még. Petőfi Sándor a gyönyörű Rákóczi-ódában így sóhajt fel:

*Hamvaidnak elhozása végett
Elzarándokolnánk szívesen:
De hol tettek le a földre Téged?
Hol sírod? nem tudja senki sem.*

Legelőször még 1873-ban Zemplén vármegye intézett feliratot Rákóczi hamvainak hazahozatalára. Hosszú kutatás után végre 1889-ben Thaly Kálmán megtalálta a Lazaristák galatai templomában a koporsót. Nemsokára újult erővel éledt fel a mozgalom és fordulóra jutott 1904. április 21-én, amikor a hivatalos lap királyi kéziratot közölt, melyben I. Ferenc József elrendelte a hamvak hazaszállítását.

1906-ban a Wekerle-kormány fogott hozzá az örökség végrehajtásához és október első hetében országszerte folyt a készülődés a Rákóczi-ünnepre. Október 5-én Wekerle Sándor miniszterelnök leiratot intézett a fővároshoz, hogy Rá-

⁴ Részlet Balla Antal idézett művéből 439-448. old.

kóczi hamvainak Budapestre érkezésétől, Budapestről való továbbszállításáig milyen intézkedéseket kell tenni az ünnepekre. Október 11-én országos bizottság alakult, melynek báró Forster Gyula főrendiházi tag, Fraknói Vilmos püspök, Thaly Kálmán képviselő, Ponorai Török Aurél voltak tagjai, akik október 14-én Konstantinápolyba utaztak.

A francia lazaristák templomában a fejedelem és bujdosó társai hamvainak átadása alkalmával október 18-án requiem volt, melyet Fraknói Vilmos püspök celebrált. A mise után Labry, a lazaristák superiorja, lendületes beszéd közben adta át a magyar küldöttségnek a bujdosók féltve őrzött földi maradványait. A superior szavaira Thaly Kálmán válaszolt. Közben megállapították a budapesti ünnepek rendjét a következőképpen: a menet a keleti pályaudvarról a Kerepesi-úton és a Károly-körúton át a Deák-térre megy, ahol a Thököly tetemeit vivő kocsi kiválik és a koporsót az evangélikus templomba viszik. A menet többi része a Váci-körúton halad tovább a Szent István Bazilikába, ahol istentiszteletet tartanak. A menet indulásától a templomba vonulásig az összes harangok zúgnak és az útvonalon az összes gázlámpák égnek. A Kerepesi-útnak Baross-téri végpontján diadalkaput állítanak fel. A Bazilika lépcsőjén hölgyek várják a koporsókat és Zrínyi Ilona koporsóját megkoszorúzzák.

A fejedelem temetése nagy fantáziával és olyan festői pompával volt megrendezve, amilyenre csak nagy múltú történelmi nemzetek képesek. A menetet gróf Hadik János államtitkár lóháton két csatlóssal vezeti. Utána négy kürtös következik címerzászlós harsonákkal. Az országzászlaját vivő lovas után gróf Vay Ádám lovát hét csatlós vezeti és mellette fiai: Ádám és Rezső, mint apródok. A székesfőváros és Pestmegye lovasbandériumai következnek ezután, majd azoknak a törvényhatóságoknak lovasbandérumai, amelyek nem Kassán, hanem a fővárosi ünnepélyen kívánnak részt venni. Ezután következnek a temetési kornétát vivő lovas, páncélba öltözött lovas, apród Rákóczi-korabeli öltözetben, egy apród lefelé fordított hegyű pallossal, ismét egy apród, aki piros bársonypárnán lovagi sarkantyúkat és vezérbotot visz; egy apród a spanyol aranygyapjas rendjellel, fekete mén Rákóczi címerével díszített feketebársony terítővel, melynek földig

érő uszályát két apród tartja, a lovat két csatlós vezeti. Utána a katolikus papság következik, majd három lovas lámpavivő, utánuk lovasok, Rákóczi régi hadilobogóival.

II. Rákóczi fejedelem és anyja, Zrínyi Ilona és fia József herceg halotti díszkocsija hat fehér lótól vonva. Minden pár lovat két csatlós vezet féken, a koporsó aranylángnyelvekkel hímzett bíborszínű terítővel van letakarva, közepén a Rákóczi- és Zrínyi-címerrel. A testőrséget Bereg, Zemplén, Sáros, Ung, Abaúj, Borsod, Máramaros vármegyék és Kolozsvár város két-két kiküldöttje alkotják.

A halottaskocsit két lovas lámpavivő kíséri, utánuk a Rákóczi nővérétől, Juliannától leszámazó családok megjelent képviselői haladnak.

A második halottaskocsin a gróf Bercsényi Miklós és felesége gróf Csáky Krisztina, gróf Esterházy Antal és Sibrik Miklós hamvait tartalmazó koporsókat helyezik el. A kocsi után a családok leszármazói haladnak.

A halottaskocsit lovas gyász-kornétás követi Thököly fejedelmi címerével. Két lovas lámpavivő s az ágostai evangélikus és református papság jönnek ezután, majd a Thököly Imre hamvait vivő kocsi következik, melyet hat fekete ló vontat. Két lovas lámpavivő, Szepes vármegye és Késmárk város küldöttségei követik a gyász-kocsit.

Ezután haladnak Thaly Kálmán vezetése alatt a tetemetek hazahozó ötös bizottság, majd a miniszterek és államtitkárok, a főrendiház, a képviselőház tagjai, az állami főméltóságok, a hatóságok és intézetek képviselői.

Az országgyűlés október 19-én hódolt Rákóczi emlékének. Wekerle Sándor miniszterelnök törvényjavaslatot terjesztett elő, melyet mindkét Ház egyhangúlag elfogadott.

Október 26-án délután 5 órakor indult el Konstanzából a bujdosók hamvait szállító különvonat, s a következő délelőtt 9 órakor érkezett Vercioróvára. Abban a pillanatban, amikor a magyar határt átlépte, megállott, az átvevő küldöttség tagjai leszállottak a kocsikról és tisztelegtek a hamvakat szállító vasúti kocsi előtt. A kocsi közepén ravatalszerű emelvényen voltak elhelyezve II. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona sárgaréz koporsói. A fejedelem ravatalán jogar, kard és korona volt elhelyezve, jobbra Thököly Imre és Rákóczi József koporsói, balra Bercsényi, Esterházy, Sib-

rik koporsói feküdtek. A határváros ködös, őszi reggelre ébredt. A fővárosból négy különvonat érkezett s a negyedik hozta a kormány tagjait, amely 8 órakor rohogott be az orsovai pályaudvarra. Ezen érkeztek meg: Wekerle Sándor miniszterelnök, Kossuth Ferenc kereskedelemügyi miniszter, gróf Apponyi Albert kultuszminiszter, gróf Andrássy Gyula belügyminiszter, Josipovich Géza horvát miniszter, Jekelfalussy Lajos honvédelmi miniszter, gróf Zichy Aladár a király személyekörülési miniszter, Justh Gyula a képviselőház elnöke. Thaly Kálmán az ötös bizottság tagjaival leszállt a kocsiról s a közönség sorfala között átmenve, megállt Wekerle miniszterelnök előtt és rövid beszéd kíséretében átadta a hamvakat a magyar kormánynak.

A keleti pályaudvar érkezési oldalának nagycsarnoka már 7 óra tájban az elmúlt magyar idők ragyogó pompás színeképét mutatta. Pont félkilenckor érkezett meg a pályaudvar torkolatához Rákóczi vonata. Csöndesen, méltóságteljesen érkezik a vonat és 8 óra 34 perckor megáll. A ravatalos kocsit a kijárat elé kerül. Fedetlen fővel, némán, megilletődve néz mindenki a kocsit elé. A következő pillanatban kitárul a kocsit ajtaja és felzendül a Szózat. A Szózat hangjai után előlépett Bárczy István, a főváros polgármestere és nagyobb beszédben hódolt az ország szívébe érkezett fejedelmi hamvaknak. A koporsókat ezután felrakták a két halottaskocsira, s az előbb ismertetett program szerint kibontakozott a menet, melynek vonulása félóránál tovább tartott.

A Szent István székesegyház belseje impozáns és megrendítő látványt nyújtott. A ravatalok körül ragyogás, tündöklés. Az ünneplő nép a templom előcsarnokában a nagy lépcsőn várta a diadalmi menetet. Élükön Kossuth Ferenc, mellette gróf Széchenyi Béla koronaőr, kétoldalt úrnők, a maguk külön hősét várva, csoportosultak. Egyszerre megkondultak a harangok s messziről sajátos harmóniájú zene hallatszott. A templom diadalkapujában megjelenik a papság, élén a plébános. Ezüstös feszületet fog s fogadni készül a fejedelmet, aki eljött »hallgatni a nagymisére«. A menet élén fehér paripán gróf Hadik János halad. Ő vezeti most Rákóczi népét. A menet elvonul a templom előtt, a lovasok leszállnak a nyeregből, paripáikat a csatlósok elvezetik. A fejedelem rézkoporsóját régi vármegyének alispánjai viszik

vállukon a templomba. A fejedelem koporsójára hermelines bíborpalástot borítanak, koronát, kardot tesznek rája. Zrínyi Ilona koporsóját az asszonyok koszorúja díszíti. A papság a templom ajtajának tart, Samassa József egri bíboros-érseket várja. A beteg Vaszary Kolos hercegprímás helyett ő a pontifikáló főpap. A vezérlő fejedelem öt-negyed óráig hallgatta a papok imádságát, az énekesek zsolozsmáját, a zenészek »Istent dicsőítő« muzsikálását, azokat a régi magyar egyházi énekeket, melyeket a kassai, eperjesi templomban hallgatott. A mise végeztével az ünneplő sokaság felemelkedett, hogy a másik fejedelem elé járuljon: Thököly Imre elé, az evangélikusok Deák-téri templomába. Az evangélikus templomban Scholtz Gusztáv bányakerületi püspök mondott gyönyörű, lendületes beszédet. Az esti órákban a koporsókat visszaszállították a pályaudvarokra, s a vonat megindult Kassa és Késmárk felé.

A hamvakat vivő különvonat a reggeli órákban érkezett Kassára. A megérkezés után a kísérő küldöttségek tagjai leemelték a koporsókat és díszcsarnokba helyezték el. Thököly Imre koporsóját Késmárkra való szállításáig a Késmárkról érkezett díszőrség vette őrizet alá. A Klobusiczky-utca sarkán felállított díszsátorban foglaltak helyet a kormány, a főrendiház, a képviselőház tagjai, a törvényhatóságok kiküldöttei és a horvát küldöttség Drohobeczky Gyula püspök vezetésével. Az egyházi szertartás után Thaly Kálmán mondott beszédet. Ezután megindult a menet a székesegyház felé. A Rákóczi Ferenc, Zrínyi Ilona és Rákóczi József herceg hamvait vivő kocsit hat fehér ló vonta. A koporsó arany lángnyelvekkel hímzett bíbor selyemterítővel volt letakarva. A terítő földig érő uszályát Abaúj, Sáros, Zemplén, Borsod és Bereg vármegyék alispánjai s Kassa város polgármestere vitték. A második halottas kocsit négy fekete ló vonta. Ezen voltak a gróf Bercsényi Miklós és felesége, gróf Csáky Krisztina, gróf Esterházy Antal és Sibrik Miklós hamvait rejtő koporsók. A két gyászhintó között haladtak a díszmenetben a Rákóczi-családnak és a bujdosók családjainak leszármazottjai. A második halottas kocsit után ment Thaly Kálmán az ötös bizottság tagjaival, utánuk a kormány tagjai és az országgyűlés elnökei. Részt vett a horvát országgyűlés tizenkét tagú küldöttsége is Drohobeczky Gyula püspök és Medákovits Bogdán képviselő

vezetésével. A horvátok megjelenése nagy örömet keltett és többször megélték őket.

A koporsókat a Dóm közepén felállított katedrális helyezették el. A szarkofágok mind-mind barokkstílusban készültek. Rákóczi rózsaszínű, csiszolt márványból való 1.75 méter, Bercsényi hárszti márványból készült, s ugyanebből készült Sibrik Miklósé és Esterházy Antalé is. A szarkofágon a következő felirat van a két-két címer között: Itt nyugszik II. Rákóczi Ferenc, Magyarország és Erdély fejedelme. Meghalt 1735 április 8-án Rodostóban. Az ő hőselelkű anyja Zrínyi Ilona, I. Rákóczi Ferenc, utóbb Thököly Imre fejedelemnek hitvese. Meghalt 1703 február 18-án Nikodémiában és fia, Rákóczi József, meghalt 1738 november 18-án Csernovodában, kiket nemzetünk balsorsa számkivetésre juttatott.

A gyászmisét Fischer-Colbrie Ágost püspök mondta. Délután 5 órakor fényes papi kíséret mellett, miután a Dóm ajtait lezárták, megjelent Fischer-Colbrie püspök a kormány tagjaival s a koporsókat még egyszer beszentelte. A koporsókat ezután leszállították a sírboltba.

Thököly Imre hamvait október 30-án éjjel után 1 órakor vitték Késmárkra az országos bizottság és a kormány tagjai. 8 óra után érkezett meg a fejedelmi hamvakat vivő vonat. Hat polgármester leemelte a ravatalos kocsiról a koporsót, s az állomás közepén levő dízsátorban felállított katedrálisra helyezte. Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter lépett a szószékre és mondott beszédet, majd Thaly Kálmán tartotta meg emlékbeszédét. A templom előtt a koporsót a tiszavidéki evangélikus egyházmegye főesperesei emelték le a halottaskocsiról és vitték be a templomba. Az »Erős vár a mi Istenünk« kezdetű ének elhangzása után Terray Gyula evangélikus főesperes mondott magasröptű gyászbeszédet.

A magyar nemzet mélységes megilletődéssel és szinte páratlan gyászpompával rója le hálóját a bujdosók iránt. A bujdosókat eltemették; haláluk befejeződött – életük halhatatlanul lobog tovább a magyar életben, a magyar történelemben.

A Rákóczi-kripta a kassai Szent Erzsébet-dómban (Internet)